

תוכנית אסטרטגית להתמודדות עם תקופות בצורת במשק המים בשנים 2018 - 2030

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם, במטרה להתמודד ולעצור את המשך הידרדרות מקורות המים הטבעיים, בעקבות תקופת הבצורת הממושכת שפוקדת את משק המים הישראלי בחמש השנים האחרונות, לאשר תכנית דחופה להתמודדות עם המחסור הקשה במשק המים הטבעיים במדינת ישראל:

1. הגדלת היצע המים המותפלים

בהמשך להחלטת הממשלה מס' 3533 מיום 01.06.2008 ולהחלטת מועצת הרשות הממשלתית למים ולביוב (להלן - מועצת רשות המים) מיום 27.02.2018, לעדכון יעדי ההתפלה:

א. להיערך להגדלת כושר ייצור המים הקיים באמצעות מתקני התפלה, כך שההיקף הכולל של מי ים מותפלים בשנת 2030 יעמוד על 1,100 מלמ"ק בשנה, כמפורט להלן:

1. לפעול באופן מיידי להגדלת כושר הייצור המלא של מתקני ההתפלה, כך שיתווסף בטווח המידי (עד לשנת 2024, בתלות בהתקדמות ההליכים הסטטוטוריים) סך שלא יפחת מ- 300 מלמ"ק לשנה לכושר ההתפלה הנוכחי (585 מלמ"ק בשנה), באמצעות הקמת שני מתקני התפלה נוספים, בגליל המערבי ובשורק.

2. לשם יישום סעיף 1(א):

א. להטיל על החשב הכללי במשרד האוצר למנות, בהתאם לסמכותו לפי דין, ועדת מכרזים בהשתתפות נציג אגף התקציבים במשרד האוצר, נציג משרד האנרגיה ונציג הרשות הממשלתית למים ולביוב (להלן - רשות המים), לצורך פרסום מכרזים בשיטת ה- PPP להקמת מתקן התפלה באזור הגליל המערבי בהיקף של 100 - 200 מלמ"ק בשנה.

ב. להטיל על החשב הכללי במשרד האוצר למנות, בהתאם לסמכותו לפי דין, ועדת מכרזים בהשתתפות נציג אגף התקציבים במשרד האוצר, נציג משרד האנרגיה ונציג רשות המים, לצורך פרסום מכרזים בשיטת ה- PPP להקמת מתקן התפלה באזור שורק בהיקף שלא יפחת מ- 150 מלמ"ק בשנה.

3. לבצע את כלל ההכנות הדרושות למימוש יעד ההתפלה האמור (לסך של 1,100 מלמ"ק בשנת 2030). החלטה לגבי מועד הגדלת היקף כושר הייצור לטובת מימוש יעד ההתפלה כאמור, תתקבל ע"י מועצת רשות המים לא יאוחר מיום 31.3.2020, בהתאם למצב משק המים.

ב. ככל שבתאריך 31.03.2023, לא יגיעו מפלסי המים בכל מקורות המים הטבעיים

אל הקווים הירוקים, כהגדרתם על ידי רשות המים, יוגדל יעד ההתפלה לשנת 2030 להיקף של 1,200 מלמ"ק בשנה או יותר, לפי הצורך, וזאת בכפוף לבחינה שתבצע על ידי מועצת רשות המים לא יאוחר מיום 30.6.2023.

ג. להנחות את מוסדות התכנון לקדם את הזמינות הסטטוטורית של מתקן התפלה בגליל המערבי וחיבורו למערכת ההולכה הארצית, כך שתתאפשר הקמת מתקן וחיבורו בהיקף של עד 200 מלמ"ק לשנה בלוחות הזמנים הקצרים ביותר, שמאפשרים הליכי התכנון על פי חוק בות"ל.

ד. להנחות את משרד הביטחון לדון ולקדם את הפתרונות הנדרשים, בתיאום עם משרד האוצר ורשות המים, לצורך הקמת מתקני ההתפלה, האמורים בסעיף 1.א'2 לעיל.

ה. להנחות את משרד האנרגיה, משרד הבריאות, משרד האוצר, משרד הביטחון, המשרד להגנת הסביבה, רשות מקרקעי ישראל, רשות הטבע והגנים, רשות המים וכלל משרדי הממשלה הרלבנטיים לעניין, לפעול בהתאם לסמכותם לפי דין על מנת לקדם את פרסום המכרזים האמורים בסעיף 1(א)2.

2. צמצום הביקוש ועידוד חיסכון במים

להטיל על רשות המים להקצות מתקציבה לשנת 2018, בנוסף ל- 10 מיליון ש"ח שתוקצבו בשנת 2017, סכום של 17.6 מיליון ₪ נוספים בהוצאה לפעולות המיועדות לצמצום הביקוש ועידוד חיסכון בשימוש במים בטווח הקצר.

3. ייעול וזירוז הליכים בפיתוח משק המים

להטיל על מנהל התכנון במשרד האוצר לבחון ולקדם פתרונות לקיצור משך הזמן וייעול הליך מתן היתרים למתקנים נדרשים נלווים לקידוחי מים, ובין היתר לבחון את האפשרות למתן פטור מהיתר בנייה למתקנים נלווים כאמור, על מנת להביא להקמת קידוחי מים בפרק זמן קצר יותר וזאת בכדי לאפשר תגבור ההפקה ממקורות המים.

4. חיבור אזורי מנותקים למערכת הארצית

להנחות את רשות המים לבחון תכנית לחיבור האזורים המנותקים למערכת הארצית לטובת יצירת אמינות מלאה לאספקת מי שתיה ולהגדלת אמינות אספקת המים לחקלאות, טבע ותיירות באזורים אלו. "האזורים המנותקים" בסעיף זה - אזור מעלה כינרת, הגליל המערבי, עמקים מזרחיים ורמת הגולן. הבחינה תכלול, בין היתר, את משמעות חיבור האזורים המנותקים והערכת העלויות אל מול התועלות, תסתיים לא יאוחר מיום 31.12.2018, ותוצג בפני שר האנרגיה.

5. תכנית הפיתוח התלת שנתית של מקורות חברת המים בע"מ

א. להטיל על רשות המים ומועצת הרשות להנחות את מקורות חברת מים בע"מ, לעדכן את תכנית הפיתוח התלת שנתית למשק המים, אשר אושרה על ידי מועצת הרשות, לשם התמודדות משק המים עם שנות הבצורת.

ב. להטיל על רשות המים לקדם, עד ליום 31.12.2018, את הנדרש לעדכון ההסדר לעניין סמכויות הכניסה למקרקעין לצרכי הקמת קווי ומתקני מים.

6. תגבור אגן הכנרת

א. הממשלה רושמת לפנייה את החלטת רשות המים לקדם תשתית אשר תאפשר תגבור אספקת המים לימת הכנרת מהמערכת הארצית, לצורך שמירת הכנרת כמקור מים אסטרטגי במשק המים, כך שתאפשר הזרמת מים בהיקף שנתי של לפחות 30 מלמ"ק, וזאת לא יאוחר מיום 30.6.2020.

ב. להנחות את רשות המים לקדם תכנית, אשר תאפשר תגבור אספקת המים לימת הכנרת מהמערכת הארצית, לצורך שמירת הכנרת כמקור מים אסטרטגי במשק המים, כך שתאפשר הזרמת מים בהיקף שנתי של לפחות 100 מלמ"ק, וזאת לא יאוחר מיום 30.6.2022.

7. שיקום נחלים

א. להטיל על רשות המים לבצע את התכנית לשיקום שבעה נחלים בצפון הארץ, המצורפת בזה **כנספח א'** להחלטה זו (להלן - התכנית לשיקום נחלים). התכנית לשיקום נחלים תושלם לא יאוחר מיום 31.12.2023.

ב. מימון התכנית לשיקום נחלים יתבצע מהמקורות הבאים (מיליון ₪):

מקור	2018	2019	2020	2021	2022	2023	סה"כ
רשות המים	11	11	11	11	11	11	66
משרד האנרגיה	-	-	1	2	2	2	7

ג. לרשום את הודעת הקרן לשטחים פתוחים, על כוונתה להביא בפני הנהלת הקרן את בקשת משרד האנרגיה להשתתפות הקרן בסכום של 8 מיליון ₪ בסך הכל, לשנים 2018 - 2022 למימון התכנית לשיקום נחלים. ככל שלא יתבצע האמור בסעיף זה תותאם התכנית למסגרת המימון.

8. עדכון הממשלה במצב משק המים

שר האנרגיה ידווח לממשלה, לא יאוחר מיום 30.6 בכל שנה, החל משנת 2019, על מצב משק המים וסטאטוס הקמת מתקני ההתפלה בהתאם לתכנית ההתפלה המאושרת בהחלטה זו.

מדינת ישראל משרד האנרגיה

נספח א'

סמנכ"ל תשתיות אנרגיה ומים

כ"ג בסיוון התשע"ח

6 ביוני 2018

נספח להחלטת ממשלה - שיקום נחלים

הצעת המחליטים להתמודדות על תקופת הבצורת כוללת קידום פרויקט לשיקום 7 נחלים בצפון ישראל. הפרויקט גובש בהנחייתו וביוזמתו של שר האנרגיה, ד"ר יובל שטייניץ. העבודה נעשתה ברשות הממשלתית למים ולביוב, בשיתוף המשרד להגנת הסביבה ורשות הטבע והגנים.

במסגרת הנייר שלהלן יפורטו עיקרי תכנית השיקום של הנחלים הבאים: בצת, געתון, נעמן, ציפורי, קישון, חדרה ועין.

לצורך שיקום הזרימה בנחלים נדרש לבצע את אחת או יותר מהפעולות הבאות:

1. צמצום הפקת המים מהמעיינות והנחלים (הפקות שעיקר מטרתן לחקלאות) ושחרורם לטבע. ובמקומם, אספקת מי מערכת או מים ממורד הנחל אל רשתות ההשקיה.
 2. הקטנת היקף השאיבה בקידוחים העשויים להשפיע על שפיעת המעיינות ואספקת מי מערכת במקומם של קידוחים אלו. יש לציין כי היחס בין הקטנת השאיבה להיקף השפיעה במעיינות אינו שווה ערך. בחלק מהמקרים נדרש להרחיב ולהעמיק את הידע על מנת להעריך את ההתכנות ההנדסית והכלכלית לתפעול זה.
 3. אספקת מי מערכת בצינור ישירות לנחל, כמוצא אחרון במקרים מיוחדים.
- במסגרת זו יצוין שבעוד עיקר המים מנחלי המערב - יזרמו לים התיכון, המים במקורות הירדן יזרמו בנחלים ויתרמו לאגם הכנרת, לשיקום אקולוגי, לתיירות ולשימוש חוזר. ולכן, המים שיוזרמו בנחלי מקורות הירדן לא נגרעים ממשק המים.

תקציר התכנית :

סה"כ תוספת הזרימה בנחלים
 - 20 מלמ"ק בשנה
 סה"כ תוספת אספקת מים מהמערכת הארצית - כ- 14 מלמ"ק בשנה

פירוט הנחלים :

#	נחל	היקף מים מוחזרים לטבע (מלמ"ש)	כמות מי מערכת דרושים (מלמ"ש)	עלות הקמה (מלש"ח)	החזר הון שנתי (מלש"ח)	עלות תפעול שנתית (מלש"ח)	עלות שנתית למים במקור (מלש"ח)	סה"כ עלות שנתית (מלש"ח)	עלות מ"ק (שח)
1	בצת	0.6	1.2	0	0	0.97	3.0	3.97	6.61
2	געתון'	3.0	-	25.0	1.75	3.0	-	4.75	1.58
3	נעמן	5.0	10.0	25.0	1.75	3.5	25.0	30.25	6.05
4	ציפורי	1.0	-	17.0	1.19	0.95	-	2.14	2.14
5	קישון	3.4	3.0	20.0	1.4	2.5	7.5	11.4	3.35
6	חדרה	2.0	-	19.0	1.4	1.2	-	2.6	1.3
7	עינן	5.0	-	0	0	3.0	-	3	0.6
סה"כ		20	14.2	106	7.49	15.12	35.5	58.11	-

¹ מותנה בהשלמת המקורות הנדרשים.

דברי הסבר

רקע כללי

רצף נדיר של חמש שנות בצורת חריגות (שהסתברותו הינה 1:50 שנים), מביאים את משק המים הישראלי בפני הצורך לבצע התאמות דחופות בתוכנית ייצור המים ובתוכנית הפיתוח הנגזרת ממנה. מצב זה אף מחמיר כתוצאה ממגמות הידרו-אקלימיות המיוחסות לתופעת שינויי האקלים.

הפגיעה העיקרית של מיעוט המשקעים הינה באזור הצפון, כאשר מפלסי הכנרת שוברים שיאים שליליים של שנים רבות וספיקת המים במעיינות הדרום נמצאת בשפל של כל הזמנים. כל אלו מביאים לכך שהמחסור במים טבעיים בשנה זו הינו הגדול ביותר בכ- 100 השנים האחרונות. מדובר במצב קיצוני מבחינת מקורות המים הטבעיים ואילולא פעילות ממשלת ישראל בעשור האחרון בהקמת מתקני ההתכלה, השבת קולחים, הקטנת פחת המים במגזר העירוני ופעולות דומות, המצב היה חמור לאין שיעור. מצב דברים זה דורש פעולות מידיות על מנת להתגבר על המחסור שנובע מ-5 שנות בצורת נוספות.

בשנתיים האחרונות עלתה צריכת המים במגזר הביתי בכמות כוללת של כ- 150 מלמ"ק. מעבר לעלייה בצריכה עקב גידול האוכלוסייה, מדובר בעלייה בצריכה הסגולית בכ- 7 מ"קונפס במגזר העירוני. כמו כן, הצריכה באזור עולה וצפויה לעלות עוד בכל רחבי האגן במסגרת הסכמים בין-אזוריים, החלטות ממשלה ביחס לפיתוח רמת הגולן, מימוש יעדים לאומיים בחקלאות וגידול טבעי של אוכלוסיית האזור.

במצב הדברים הקיים ובהתייחס לגירעון שנוצר בשנים קודמות, כבר בשנת 2018 נדרשה רשות המים לקצץ את אספקת המים לצרכנים החקלאיים. בנוסף, ללא ביצוע פעולות משמעותיות להגדלת היצע המים ולהקטנת הביקוש כבר בשנת 2018, בשנת 2019 עלולה להיות פגיעה כמותית ברזרבות המים במקורות המים בשל שאיבות מאקוויפרים שיביאו את מפלס המים במאגרים אלו אל מתחת הקווים המומלצים על ידי רשות המים.

על מנת להתמודד עם מחסור זה, אישרה מועצת הרשות הממשלתית למים ולביוב, בישיבתה מיום 27.02.2018 תכנית פעולה מיידית שתאפשר להתמודד עם הבצורת המתמשכת. החלטת ממשלה זו, מתווה את מדיניותה לרשות הממשלתית למים ולביוב בהתייחס להגדלת היצע המים השפירים, חיזוק אמינות אספקת המים לצרכי משק המים הישראלי והסרת חסמים להקמת תשתיות מים.

סעיף 1 - בהחלטת ממשלה מס' 3533 מיום 01.06.2008 נקבע יעד התפלה עד שנת 2020 כך שלא יפחת מ- 750 מלמ"ק מים מותפלים בשנה. כיום, במדינת ישראל פועלים חמישה מתקני התפלה המחויבים בהסכמים לספק ולייצר 585 מלמ"ק מים מותפלים בשנה. נוכח תקופות בצורת המתמשכות ולאור מגמת פחיתת המשקעים ולצד הגידול בביקושים לשימושים השונים, עודכן יעד ההתפלה לשנת 2030 כך שיעמוד על כמות כוללת של מי ים מותפלים שלא תפחת מ- 1,100 מלמ"ק לשנה. הגדלת יעד ההתפלה נדרש בין היתר גם לאור

שיקולים גיאוגרפיים, עקב רצף שנות הבצורת ועקב הגידול בביקוש למים באזורנו. מימוש יעד זה יתבצע בשלב המידי בהגדלת היקף ייצור המים המותפלים בסך שלא יפחת מ- 300 מלמ"ק בשנה כך שהכמות הכוללת של מי ים מותפלים לא תפחת מ- 885 מלמ"ק לשנה. כמו כן, נדרשת היערכות לתוספת מים בטווח הקצר, כאשר המועד להגדלת ייצור המים המותפלים למימוש יעד זה יקבע על ידי מועצת רשות המים עד לתאריך ה- 31.03.2020 בהתאם למצב משק המים במועד זה. ככל שבתאריך 31.03.2023 מפלסי המים במקורות המים הטבעיים לא יגיעו לקווים הירוקים יעודכן יעד ההתפלה להיקף של 1,200 מלמ"ק בשנה או יותר, לפי הצורך וזאת בכפוף לבחינה שתתבצע על ידי מועצת רשות המים עד לתאריך ה- 30.06.2023.

יעדים אלו עולים בקנה אחד עם תכנית "תשתיות 2030" המקודמת בימים אלו ע"י משרדי האנרגיה, האוצר והתחבורה, אשר מטרתה גיבוש תכנית אב לאסטרטגיית תשתיות לאומיות לישראל לשנת 2030. במסגרת התכנית, מומלץ לקדם פרויקטים שונים, לרבות בתחום המים, על מנת לתת מענה לצרכי היום-יום של אזרחי מדינת ישראל ולגידול הצפוי באוכלוסין. במסגרת התכנית נבחן סקטור המים ונמצא כי לאור הבצורת המתמשכת בשנים האחרונות אשר הביאה למחסור משמעותי במים שפירים, בדגש על צפון הארץ, ובראייה צופה פני עתיד של צרכי המשק, צרכי ההשקעה כוללים באופן מידי הקמתם של מתקני התפלה נוספים ומתקני השבת קולחים וחיבורם לרשת הולכת המים.

בעשורים האחרונים נמדדת פחיתה מתמשכת בממוצע העשרה הטבעית באזור הצפון והתחזיות ההידרולוגיות מצביעות על כך שהיצע המים הטבעיים ימשיך וירד. לאור זאת, ולאור הגידול בביקושים הצפויים בשל תכניות הפיתוח המקודמות ע"י הממשלה נדרש להגדיל את היצע המים השפירים ואמינות האספקה באזור זה. כחלק מהפעולות שיש לנקוט, נדרש לקדם באופן מידי, בכפוף לאישורים סטטוטוריים נדרשים, הקמת מתקן התפלה נוסף בגליל המערבי וחיבורו למערכת המים הארצית, שייתן מענה לצרכי האזור כאמור, ויאפשר את הגדלת היצע המים המותפלים בכלל המערכת הארצית בהיקף שנתי של לפחות 100 מלמ"ק בשנה. בנוסף, יש לפעול לקידום הקמת מתקן התפלה נוסף בשורק, בהתאם לתכניות המאושרות (תת"ל 36 ותמ"א 2/2/34) אשר יאפשר את הגדלת היצע המים המותפלים במערכת ארצית בהיקף שנתי של לפחות 150 מלמ"ק בשנה.

לטובת הקמת מתקני ההתפלה כאמור לעיל, מוטל על החשכ"ל במשרד האוצר להקים ועדת מכרזים בין-משרדית לצורך פרסום מכרזים בשיטת שיטת ה-PPP להקמת מתקני ההתפלה. כן מוטל על משרד הביטחון ומנהל התכנון לסייע, כל אחד במסגרת תחום אחריות, להסרת חסמים תכנוניים ואחרים לצורך הקמת המתקנים הנ"ל. בנוסף, כלל משרדי הממשלה הרלוונטיים (משרד האנרגיה, משרד הבריאות, משרד האוצר, משרד הביטחון, המשרד להגנת הסביבה, רשות מקרקעי ישראל, רשות הטבע והגנים ורשות המים) מונחים לפעול בהתאם לסמכותם לפי דין על מנת לקדם את פרסום המכרזים.

סעיף 2 - בשנים האחרונות חלה עליה משמעותית של צריכת המים לנפש מעבר לגידול באוכלוסייה, הן בגלל הטמפרטורות והיובש של השנים האחרונות, והן בשל ירידה במודעות לצורך בהתייעלות השימוש במים, תחת הנחה שההתפלה מייתרת את הצורך בחיסכון. ניתן להניח שירידת מחירי המים מאז שנת 2010, ובפרט הפחתת התעריף לבית בכ-17% בתחילת שנת 2017 היוותה תמריץ שלילי נוסף לייעול השימוש.

על מנת להביא לריסון הצריכה במגזר הביתי ולצד הפעולות שננקטו לצמצום הצריכה החקלאית והשימושים הציבוריים, נערכה הרשות הממשלתית למים ולביוב למסע הסברה נרחב באמצעי התקשורת והרשתות החברתיות שמטרתו להביא לצמצום הצריכה הביתית.

סעיף 3 - מוצע להטיל על מנהל התכנון לבחון ולקדם פתרונות לקיצור משך הזמן וייעול הליך מתן היתרים למתקנים נדרשים נלווים לקידוחי מים על מנת להביא להקמת קידוחי מים בפרק זמן קצר יותר וזאת בכדי לאפשר תגבור ההפקה ממקורות המים.

סעיף 4 - במדינת ישראל קיימים מספר "אזורים מנותקים" אשר אספקת המים באזורים אלו מתבססת על מקורות מים מקומיים ללא גיבוי מהמערכת הארצית. האזורים המנותקים הם: מעלה כנרת, הגליל המערבי, עמקים מזרחיים ורמת הגולן. באזורים אלו אספקת המים לצרכי החקלאות תלויה בכמות המשקעים, כאשר פחיתה משמעותית במשקעים בתקופת בצורת מחייבת צמצום באספקת המים לחקלאות לצד פגיעה בצרכי הטבע. קיים חשש כי במקרה של תקופות בצורת נוספות שיהיו ממושכות יותר תיווצר פגיעה גם באמינות האספקה למי השתייה באזורים אלו.

הצעת המחליטים מבקשת מרשות המים לבחון את משמעות חיבור האזורים המנותקים והעלויות הנדרשות לכך אל מול התועלות, ולהגיש עבודה זו לשר האנרגיה עד ליום ה-31.12.2018 לשם קבלת החלטה לחיבור האזורים המנותקים ולחיזוק אמינות אספקת המים השפירים בדגש על אמינות מלאה לאספקת מי שתייה ואמינות גבוהה לאספקת מים לחקלאות.

סעיף 5 - מקורות חברת מים בע"מ הינה חברת המים הלאומית והאחראית לביצוע תכנית הפיתוח התלת שנתית של משק המים. הצעת המחליטים מבקשת להטיל על רשות המים להנחות את מקורות חברת מים בע"מ לעדכן את תכנית הפיתוח ולהתאימה לצרכים העדכניים של משק המים בהתמודדות עם הבצורת.

מקורות חברת מים בע"מ וספקי מים אחרים, נתקלים בקשיים רבים כאשר הם נדרשים להיכנס למקרקעין לצורך הקמה, תחזוקה וטיפול בקווי מים ומתקנים נלווים להם. הנחה של קווי מים ומתקנים נלווים להם גורמת לפגיעה מינימלית, אם בכלל, במקרקעין בהם הם מונחים, כאשר לאחר סיום העבודות ניתן לעשות במקרקעין שימוש רגיל, במגבלות מינימליות. סירוב בעלי מקרקעין לאפשר הנחת קווי מים ומתקנים נלווים להם בשטחם פוגע קשות באפשרות קידום פרויקטי מים לטובת כלל הציבור, או שמייקר באופן ניכר את עלותם. במסגרת תיקון 101 לחוק התכנון והבנייה תשע"ד - 2014 הוסדר נושא הקמתם של קווי תשתית תת-קרקעיים ומתקנים נלווים להם בפטור מהיתר לפי חוק התכנון והבנייה, בכפוף לעמידה בתנאים מסוימים (סעיף 261(ד) לחוק התכנון והבנייה).

הצעת המחליטים מטילה על משרד האנרגיה לבחון, עד ליום 31.12.2018, את הנדרש בעדכון ההסדר לעניין סמכויות הכניסה למקרקעין לצרכי הקמת קווי ומתקני מים.

סעיף 6 - בעבר, הכנרת שימשה כמקור המים העיקרי של משק המים הישראלי לאספקה לשימושים השונים. עד לשנים האחרונות, נשאבו מהכנרת כ- 350 מלמ"ק בשנה למערכת הארצית. בשנות השמונים היקף המים הזמינים (כניסות מים פחות התאדות) בכנרת עמד על 450 מלמ"ק בשנה בממוצע וב- 20 שנה האחרונות היקף המים הזמינים ירד לממוצע של כ- 300 מלמ"ק בשנה. ב- 4 השנים האחרונות, נפח המים הזמינים בכנרת מסתכם בכ- 0 מלמ"ק בשנה בממוצע, כלומר, כמות המים הנכנסת לכנרת שווה לכמות המים המתאדה ממנה. לצורך שימור הכנרת כמקור מים אסטרטגי של משק המים, הצעת המחליטים מבקשת לקדם תכנית לתגבור אגן הכנרת כך שיתאפשר הזרמת מים מותפלים לחיזוק אמינות אספקת המים באזור זה.

סעיף 7 - התכנית לשיקום זרימת המים בשבעה נחלים בצפון ישראל כמפורט בנספח ב' המצ"ב, הוכנה ע"י רשות המים, המשרד להגנת הסביבה ורשות הטבע והגנים. במסגרת התכנית תצומצם הפקת המים מהמעיינות והנחלים למען זרימתם הטבעית בנחל, תוקטן היקף השאיבה בקידוחים העשויים להקטין את שפיעת המעיינות וכמוצא אחרון ובמקרים מיוחדים יסופקו גם מי מערכת ישירות לנחל.

בתום היישום יוחזרו לטבע כ- 25 מלמ"ק בשנה מתוספת הזרימה בנחלים ו- 30 מלמ"ק בשנה מהמערכת הארצית. זרימת המים בנחלי המערב תתרום לשיקומם האקולוגי והם יתנקזו לים התיכון. המים במזרח יזרמו בנחלים ויתרמו לאגן הכנרת, לשיקום אקולוגי, לתיירות ולשימוש חוזר.

סעיף 8 - מוצע כי שר האנרגיה יעדכן את הממשלה, אחת לשנה, במצבו של משק המים הישראלי וסטאטוס התקדמות בהקמת מתקני ההתפלה, בהתאם ליעדי ההתפלה המוגדרים בהחלטת הממשלה.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

ההחלטה תסייע למשק המים להתמודד עם תקופת הבצורת הממושכת שחוות מדינת ישראל בחמש השנים האחרונות, תקדם הקמת שני מתקני התפלה חדשים בטווח הזמן המיידי, דבר שייצור פרויקטים חדשים בהיקף משמעותי. כמו כן, התכנית תסייע לשקם שבעה נחלים בצפון הארץ וכן לשמירה על אגם הכנרת, דבר אשר יכול ותהיה לו השפעה על תיירות הפנים בישראל.

גורם אחראי למעקב

משרד האנרגיה

תקציב

73 מיליון ₪, בפריסה עד שנת 2023

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר האוצר – תומך

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטת ממשלה מס' 3533 מיום 01.06.2008 - סקירה בנושא משק המים בישראל ותכנית חירום להתמודדות עם המשבר הקשה במים

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצורפת חוות דעת משפטית

סיווגים

סיווג ראשי: 01 ביצועי

תחום פעולה עיקרי: 02 חברה וכלכלה

מוגש על ידי שר האנרגיה

כ"ג בסיון התשע"ח
06 ביוני 2018

1. נחל בצת

נחל בצת הוא הצפוני בנחלי הארץ הזורמים לים התיכון. שבו צמחיית גדות הכוללת הרדוף הנחלים ודולב מזרחי (עצי ענק מפוארים). מקור המים העיקרי שהזין אותו בעבר הוא עיינות כרכרה. המעיין יבש לפני כעשרים שנה, ככל הנראה בגלל ירידת מפלסי מי תהום עקב שאיבה בקידוחי שומרה. בשנה האחרונה ניכרת התייבשות ותמותה של עצי דולב בשמורת נחל בצת וקיים חשש לערכי הטבע הייחודיים בנחל. מוצע להתקדם בשני שלבים:

- א. תגבור האספקה לנחל ע"י ביצוע צינור "6, 3.0 ק"מ, מבר' איילון לאתר מעיינות בצת (כרכרה). ואספקת מים בספיקת שיא של 70 מק"ש. ובכמות שנתית של 0.5 מלמ"ק (תכנית אזורית שלומי ויערה, תה"ל 2014). התוכנית בביצוע.
 - ב. צמצום השאיבה בקידוחי שומרה מ 1,500 אלמ"ק בשנה ל 800 אלמ"ק בשנה והרחבת מערכת האספקה להשלמת הפערים בהתאם לתוכנית אב מאושרת "עין זיו". ניתן יהיה לקבל החלטה תפעולית בהמשך ביחס לצמצום שאיבה נוסף.
- עלות התכנית - לא נדרשת השקעה נוספת.
 - תוספת מי מערכת נדרשת - 1.2 מלמ"ק בשנה.
 - תוספת זרימה בנחל - 0.6 מלמ"ק.

2. נחל געתון

נחל געתון מצטיין במגוון נופיו ובתי הגידול המתחלפים בין נחל הררי מיוער לנחל אלוביאל הזורם באזורי בקעה חקלאיים. נחל געתון הוא נחל איתן בטבעו שהפך לנחל חרב עקב תפיסה במקור של מקורות המים הטבעיים הגדולים שלו (גיח, שפע, שיירה, צוף). התוכנית לשחרור מעיינות כברי לזרימה בנחל ותפיסתם במורד. התוכנית כוללת גם תפיסת שיטפונות במורד הנחל והקמת מערכת אגירה והולכה לשטחים החקלאיים (מימוש תכנית זו, יאפשר לצמצם את השיטפונות במורד הנחל, בתוך העיר נהריה). סה"כ מנוצלים כיום 3.0 מלמ"ש לחקלאות. התוכנית תשחרר כמות זו. אספקת המים לחקלאים תתבסס על תפיסת המים במורד הנחל לפני כניסתו לנהריה.

- עלות התוכנית - 25 מיליון ₪ (ללא מאגרי ריסון השיטפונות).
 - תוספת זרימה בנחל - 3 מלמ"ק.
- עיקר התכנית היא בתחום הקולחים - ביטול מט"ש מעלות והשבת הקולחים לשטחי ההר של געתון ויחיעם במפעל הקולחים מעלות - געתון של מאגרי אשר. ושחרור מעיינות כברי ותפיסתם במורד הנחל והשבתם לצרכנים.

3. נחל נעמן

נחל נעמן הוא נחל חוף אלוביאל איתן אשר מקור המים העיקרי שלו הוא נביעות עין אפק. בעבר, זרם הנחל בתווך ביצתי נרחב אשר נוקז ע"י הקיבוצים שעלו על הקרקע בראשית המאה שעברה. לאורך הנחל בתי גידול מגוונים, צמחיית ביצה, עופות מים וגדה. הנחל היה מזוהם במשך שנים משפכי תעשייה וביוב. בשנים האחרונות משמש כמקור אספקה לבריכות הדגים של הקיבוצים באזור. קיימת תכנית מים מאושרת שמטרתה לאפשר זרימה טבעית בנחל הנעמן. תכנית זו כוללת הגדרת שפיעה נדרשת בעין אפק בסך של כ- 15 מלמ"ק, המחייבת צמצום השאיבה בקידוחים מהאקוויפר הרגיונלי.

ע"פ תכנית זו, יבוטלו נקודות השאיבה מהנחל לצורכי חקלאות מדגה ותבוצע שאיבה אחת משותפת מנקודת המפגש של חילוץ-נעמן ומערכת אספקה למשקים שבמעלה הנחל. כמו כן, תופסקנה הזרימות המזהמות מהמדגה לנעמן ותוקם מערכת לטיפול וסילוק מי בריכות הדגים לנחל החילוץ.

- עלות התכנית - 25 מיליון ₪.
- תוספת מי מערכת נדרשת - 10 מלמ"ק.
- תוספת זרימה בנחל - 5 מלמ"ק.

4. נחל ציפורי

נחל ציפורי הוא נחל איתן ויובלו הגדול של נחל הקישון. הנחל מתחיל בהרי נצרת ונשפך לנחל הקישון סמוך לאזור תעשייה "דשנים".

הנחל תומך במערכת אקולוגית עשירה באופן יחסי, אך עדיין סובל מניצול כבד של מימיו. לנחל ציפורי מס' מקורות מים טבעיים. עיינות ציפורי, עיינות יפתחאל ועין יבקע. בנוסף יש מעיינות קטנים המקיימים זרימה עונתית.

לאורך הנחל ניצבות עשרות משאבות השואבות מים לחקלאות - מהמעיינות וישירות מאפיק הנחל. מי המעיינות משמשים להשקיית השדות החקלאיים הסמוכים לנחל. כלל ההפקה עומדת על כ- 1 מלמ"ק. הפקה זו גורמת להפסקה כמעט מלאה של הזרימה במהלך הקיץ.

התכנית שאושרה מתבססת על ביטול עשרות נקודות ההפקה הקיימות בוודאי (החוקיות והלא חוקיות), תפיסת רוב המים במורד במאגרים הנמצאים ממערב לכביש 70, והחזרתם לצרכנים באמצעות מערכת הולכה שתונח לאורך הנחל. לאחרונה בוצע קו אספקה ראשי ע"י חברת מקורות, במקביל לנחל, המאפשר מקור אספקה חליפי להשקיית השטחים שלא תהיה כדאיות לספק להם ממערכת זו. מקו זה נדרש לבצע קווי אספקה משניים לשטחים החקלאיים.

- עלות התכנית - 17 מיליון ₪.
- תוספת זרימה בנחל - 1 מלמ"ק.

עיקר התכנית הוא אספקת מים לצרכנים שכיום קיימות להם נקודות שאיבה לא חוקיות

5. נחל קישון

נחל הקישון הוא נחל איתן אלוביאל גדול המתחיל באזור ג'נין, זורם דרך עמק יזרעאל ומסתיים בנמל הדיג במפרץ חיפה. בעבר, התאפיין עמק יזרעאל בביצות רבות שניזונו מהנביעות הרבות שבו.

פיתוח ההתיישבות בעמק כלל תפיסה ושימוש במי המעיינות הללו. כתוצאה מכך, כמעט ולא זורמים היום מי מקור בקישון.

מוצע לשחרר את תפיסת המים במס' מעיינות לאורך הקישון ולספק מי מערכת או מי "תשלובת הקישון" לשטחים אלו.

- עלות התכנית - 20 מיליון ₪.
 - תוספת מי מערכת נדרשת - 3 מלמ"ק בשנה.
 - תוספת זרימה בנחל - 3.4 מלמ"ק.
- המעיינות המיועדים לשחרור בשלב המידי הם מעיינות נחל קייני, מעיין יצחקיה, מעיינות נוספים באזור היוגב ובאזור נהלל והסדרה של נחל הזורע.

6. נחל חדרה

נחל חדרה הוא נחל חוף אלוביאל איתן המתחיל באזור שא-נור, דרך עמק דותן, חדרה ונשפך באזור תחנת הכח אורות רבין. העמק באזור נחל חדרה היה ביצתי בעברו וגם כיום, מנקזים יובליו (נחל יצחק, נחל חביבה, נחל עירון) את מי התהום הגבוהים. חלקים קטנים בנחל עודם מקיימים שארית של יער גדות המורכב מעצי ערבה וקנים המשמשים אתרי גידול ומזון לעופות ים רבים, אתרי קינון לעופות סבך ומסתור לחתולי הביצה הנדירים.

מי התהום הללו נתפסים ברובם במערכת של סכרונים ותחנות שאיבה הסונקים את המים למאגרים חקלאיים. שאיבת המים לחקלאות פוגעת ברצף זרימת המים בנחל, ובערכי הטבע הזקוקים לזרימת מים איתנה.

התכנית כוללת ביטול תחנות השאיבה לאורך הנחל ואבטחת רצף הזרימה בנחל. הפקת המים ממורד הנחל ואספקתם לצרכנים המפיקים היום מהנחל.

- עלות התכנית - 19 מיליון ₪.
- תוספת זרימה בנחל - 2 מלמ"ק.

7. מעיין עינן

המעיין שפע בעבר לאורך כל השנה ומימיו סופקו לכלל השימושים כולל אספקה לבית. למעיין זה חשיבות עליונה לשמירת טבע. זאת מכיוון שמי המעיין, הנובעים בטמפרטורה יציבה, חיוניים לשמירה על מיני צומח ובעלי חיים טרופיים שהתקיימו בעבר באגם החולה, ונמצאים כיום בסכנת הכחדה.

עם ביצוע קידוחים באזור המעיין וייצוב ההפקה להיקף של כ- 15 מלמ"ק, התייבש המעיין באופן חלקי. ההערכה היא שהקידוחים הרדודים הסמוכים למעיין עינן משפיעים ישירות על שפיעתו. כיום שימור אספקת המים לשמורת החולה מבוצע באמצעות אספקה מקידוחים אלו בהיקף של כ- 5 מלמ"ש.

מומלץ להגביל את ההפקה מקידוחי עינן לכ- 7 מלמ"ק. באופן זה ההערכה היא כי השפיעה במעיין תחודש בהיקף של כ- 8 מלמ"ק בשנה. ותתאפשר זרימת המים ממנו לשמורת החולה ולכנרת. מערכת האספקה החליפית לאזור חצור, ראש פינה וצפת מקודמת ברשות המים ומאפשרת אספקת מי מערכת חליפיים בהיקף של כ- 8 מלמ"ק. הקטנת ההפקה הנדרשת בתוכנית זו היא של כ- 8

מלמ"ק. אולם יצוין כי באופן זה ההערכה היא כי השפיעה במעין תחודש בהיקף דומה, שיזרמו, דרך שמורת החולה, לכנרת. לא נדרשת השקעה מעבר לתוכנית "כורזים" שאושרה לביצוע.

מדינת ישראל

משרד האנרגיה

היועצת המשפטית

הנדון: חוות דעת משפטית - הצעת החלטה לממשלה: משק המים בישראל -

תכנית אסטרטגית להתמודדות עם תקופות בצורת במשק המים 2018-2030

נושא הצעת ההחלטה :

גיבוש תכנית אסטרטגית להתמודדות עם המחסור הקשה במשק המים הטבעיים במדינת ישראל, ובכלל זה קביעת יעד מעודכן להיקף המים המותפלים, קידום מכרזים להקמת מתקני התפלה בגליל המערבי ובשורק להגדלת היצע מי הים המותפלים, נקיטת פעולות המיועדות לעידוד החיסכון ולצמצום הביקוש למים מתקציב רשות המים, חיבור אזורים מנותקים למערכת הארצית ותגבור אספקת המים לים הכנרת, שיקום נחלים, הכל כאמור בהצעת ההחלטה ובדברי ההסבר.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים וקשיים משפטיים:

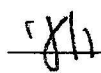
תיקון יעד ההתפלה הינו בהמשך להחלטת מועצת רשות המים ומהווה תיקון ליעד ההתפלה שנקבע בהחלטת ממשלה מס. 3533 מיום 1.6.2008.
מינוי וועדת מכרזים בין משרדיות להתפלה על ידי החשב הכללי יעשה לפי סמכותו בתקנה 8(ד) לתקנות חוברת מכרזים, תשנ"ג-1993.
בחינה וקידום פתרונות ליעול הליכים בפיתוח משק המים על ידי מינהל התכנון ובחינה של הצורך בהסדר מעודכן לעניין סמכות כניסה למקרקעין לחברת מקורות מים בע"מ, -בהתאם לתוצאות הבחינה ייתכן וידרשו תיקוני חקיקה.

עמדת היועצת המשפטית של משרד האנרגיה והיועצת המשפטית של הרשות הממשלתית למים ולביוב : אין מניעה משפטית לקבלת הצעת ההחלטה.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה האחרים:

עמדת היועץ המשפטי של משרד האוצר – אין מניעה משפטית.
עמדת היועץ המשפטי של המשרד להגנת הסביבה – אין מניעה משפטית.
עמדת היועץ המשפטי של משרד הבריאות – אין הערות.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:
אין מניעה משפטית.

חתימה

סגן בכיר ליועצת המשפטית
תפקיד

רועי גולדשטיין
שם